

Kinderen met lees en/of spellingsproblemen
op de Prinses Beatrixschool.

Jij kunt het

Hoe helpen we kinderen het best? Welke interventies plegen
we? Welke afspraken maken we? Welke routes volgen we?

Inhoud:

Interventies op gebied van beginnende geletterdheid in groep 1-2	pag 3
Interventies op het gebied van lees en/of spellingsproblemen in groep 3	pag 5
Interventies op het gebied van lees en/of spellingsproblemen in groep 4	pag 7
Interventies op het gebied van lees en/of spellingsproblemen in groep 5-8	pag 9
Afspraken mbt beoordeling en huiswerk voor leerlingen met dyslexie	pag 10
Individueel handelingsplan voor leerlingen met dyslexie	pag 11
Route voor leerlingen met een vermoeden van dyslexie	pag 12

Groepen 1 en 2:

Wanneer kinderen bij ons op school starten wordt er door de leerkrachten een intakegesprek gehouden. Hierbij komen qua dyslexie de volgende vragen aan de orde: Is het kind goed verstaanbaar en kan het zich via taal uiten? Begrijpt het kind wat er gezegd wordt? Komt dyslexie in de familie voor?

Gedurende het eerste jaar observeren de leerkrachten de mondelinge taalontwikkeling, de auditieve en visuele waarneming en de ontwikkeling van geletterdheid. Wanneer er reden tot zorg is kunnen de CITO-toetsen taal voor kleuters M1 of E1 worden afgenomen. Kinderen zullen door hoekenspel en leerlijnactiviteiten in de kleine kring worden gestimuleerd tot mondelinge taalontwikkeling, beginnende geletterdheid en fonemisch bewustzijn.

Bij leerlingen uit groep 2 wordt in oktober de screening beginnende geletterdheid afgenomen. Deze screening bestaat uit een fonemisch deel en een deel receptieve letterkennis. Kinderen die door de uitslag van de toets reden tot zorg geven zullen in de zorggroep worden opgenomen en extra gestimuleerd worden door gerichte spelactiviteiten en middels leerlijnactiviteiten in de kleine kring. Vanaf februari groep 2, na de afname van de toets CITO-taal, passen we met taalzwakke leerlingen de voorschotbenadering toe. Zij hebben behoefte aan een intensivering van het taalaanbod.

De voorschotbenadering

Het doel van voorschotbenadering is, volgens het dyslexieprotocol, om leesproblemen zo veel mogelijk te voorkomen door kleuters alvast een voorschot te geven op de leesinstructie in groep 3.

De voorschotbenadering bestaat uit 3 fasen:

- Identificatie van klanken/ letters (fase 1)
- Manipulatie van klanken/ letters (fase 2)
- Klank-letterkoppelingen aanleren (fase 3)

We kiezen 6 tot 10 letters die voor de leerling functioneel en niet te moeilijk zijn. Wij beginnen met de letters uit de leesmethode 'de leeslijn' waaruit leerlingen van onze school leren lezen. Dit zijn de letters j-o-oo-s-r-i-k-d-e-ee. Per les stellen we 1 letter centraal en nemen we de tijd om de letter aan te leren.

Bouw!

Het doel van Bouw! is om leesproblemen voor leerlingen met een ernstig vermoeden van dyslexie te voorkomen. Het programma loopt vanaf januari in groep 2 en loopt door tot in groep 4. Het is een intensief programma dat 1 op 1 begeleiding vraagt, vanuit school en vanuit thuis. Voor deelname voldoen kinderen aan een aantal criteria die de leerkracht heeft geobserveerd en/of met ouders besproken heeft:

- Deze kinderen hebben een vergrootte kans op dyslexie door erfelijkheid in de eerste lijn.
- Ook is het voor deze leerlingen moeilijk om de namen van klasgenoten te onthouden, het moeilijk kunnen onthouden van versjes en liedjes, het moeilijk kunnen leren van de kleurennamen.
- Deze kinderen laten bij de screening beginnende geletterdheid resultaten zien die als 'zeer opvallend' worden gekwalificeerd.
- Zij laten verminderde vaardigheden zien op fonologisch bewustzijn en letterkennis.
- Resultaten op de citotoetsen taal en rekenen voor kleuters worden ook meegenomen in de afweging tot inzet van het interventieprogramma Bouw! In de regel behalen deze leerlingen hier onvoldoende resultaten.

Identificatie van klanken/ letters (fase 1)

We laten de letters herkennen in een korte teksten of in een rijmpje. We gebruiken hiervoor ABC-boeken. De leerkracht leest het rijmpje of de tekst hardop voor, spreekt de doelleter nadrukkelijk uit en nodigt het kind uit de letter goed te bekijken door bij te wijzen tijdens het voorlezen. De letter komt ook aan de orde op b.v. de ABC-muur en bij het maken van letterpuzzels. De kinderen leren op deze manier de letter op verschillende manieren te herkennen (passieve letterkennis).

Als er sprake is van enig klankbewustzijn bij de behandelde klank-lettercombinatie wordt er doorgedaan naar fase 2.

Manipulatie van klanken/ letters (fase 2)

In deze fase wordt het analyseren van woorden in klanken en synthetiseren van klanken tot woorden geoefend. De analyse en synthese wordt hierbij steeds ondersteund door letters.

Spelactiviteiten voor deze fase:

- Raadspelletje: Neem 5 woorden van 'Drietal' die je verklankt en synthetiseert. Kies dan 1 woord uit dat je nog een keer zegt, zonder te verklappen om welk kaartjes het gaat. Het kind raadt om welk kaartje het gaat. Je kunt variëren door het woord alleen in klankstukjes te zeggen (r-oo-s) en het kind het te laten synthetiseren.
- Leg enkele woorden voor het kind neer die met eenzelfde letter beginnen of eindigen. Wijs het kind daarop en vraag of hij nog meer woorden kan verzinnen die met die letter beginnen of eindigen. Deze woorden kun je op kaartjes schrijven.
- Oefen de begrippen vooraan en achteraan, door het kind te vragen of hij de z in zon vooraan of achteraan hoort.
- Je kunt 1 letter uit een woord weghalen, bijvoorbeeld door het kaartje om te draaien. Het kind moet bepalen welke letter is weggehaald.
- Je kunt ook de afzonderlijke letters verklanken, waarna het kind probeert de kaartjes in de juiste volgorde te leggen.

Klank-letterkoppelingen aanleren (fase 3)

In fase 3 wordt specifiek aandacht besteed aan het spelenderwijs aanleren van de klank-letterkoppeling om zo de relatie tussen de letter en de bijbehorende klank in te slijpen. Hierbij is het belangrijk dat het kind de letter schrijft terwijl hij hem uitspreekt. Via simultaan schrijven en verklanken is de kans het grootst dat het kind de klank-letterkoppelingen onthoudt.

Op deze manier wordt bovendien het gebruik van spontane spellingen bevorderd. Alles wat het kind al zelf kan, moet hij vooral zelf doen.

We gaan zoveel mogelijk uit van de benadering via leerstijlen, waarbij ter ondersteuning van de letterherkenning ook gebaren, tekeningen, de tast worden ingezet. De Baar spreekt van de VAKT-benadering (V= visueel, A= auditief, K= kinesthetisch (bewegingsgevoel, spieren), T= tactiel). Wij gebruiken de verschillende leerstijlen: inzet van handen, ogen, oren en lijf.

Eind groep 2 wordt nogmaals de screening beginnende geletterdheid afgenomen om de resultaten van het onderwijs te kunnen meten. Ook de CITO-toets voor taal wordt bij zwakke leerlingen nogmaals afgenomen eind groep 2.

Let op: om mogelijk een verklaring tot dyslexie in de toekomst te kunnen onderzoeken moet er van leerlingen die extra begeleiding krijgen op het gebied van taalontwikkeling een groepsplan met evaluatie aanwezig zijn. De geboden hulp moet hiernaast beschreven worden in: wie, wat en resultaat.

Groep 3

Leerlingen in groep 3 starten voor zover mogelijk op hun eigen niveau met het leesonderwijs. Leerlingen die de voorschotbenadering hebben gevolgd kunnen in groep 3 starten in de basisgroep of direct in de zorggroep. Dit hangt af van de resultaten van de toetsen die eind groep 2 worden afgenomen. Leerlingen in de zorggroep zullen de leesmethode vanaf de 1^e letter volgen. Deze kinderen zullen verlengde instructie, individuele instructie en herhaling aangeboden krijgen. Er wordt extra geoefend met rijmen, analyse en synthese. Ook krijgen zij ondersteuning door het gebruik van het (groep 1-2)programma ICT Leesweg. De woordenschat kan nog worden gestimuleerd door het doen van woordschatoefeningen met de klassen assistent. In oktober wordt de screening beginnende geletterdheid afgenomen, dezelfde als in groep 2. De beoordeling is zwaarder. Ook zal rond deze periode de herfstsignalering worden afgenomen. Leerlingen die op dit moment reden geven tot zorg zullen hulp ontvangen die gericht is op het aanleren van de elementaire leerhandelingen. Dit kunnen zijn letterkennis, fonemisch bewustzijn, leesvaardigheid en spellingvaardigheid.

Interventieperiode 1 groep 3 nov-feb:

Fonemisch bewustzijn: Het is niet zinvol leerlingen geïsoleerde auditieve oefeningen aan te bieden. Wel is het zinvol om expliciet aandacht te besteden aan de klankvorm van woorden *tijdens het lezen*. Tijdens het lezen hebben deze leerlingen dus behoefte aan individuele aandacht. Oefenen van auditieve vaardigheden wordt zoveel mogelijk geïntegreerd met leesactiviteiten op woord –en tekstniveau.

In eerste instantie zullen we rijmtaken aan gaan bieden. Deze oefening zullen we daarna uitbouwen naar eerste, middelste of laatste klank van een woord. Hierna kan het hele woorden opgedeeld in losse klanken door de leerkracht of de leerling. In eerste instantie mogen leerlingen de klanken in een woord nog in willekeurige volgorde opsommen, daarna in de juiste volgorde van het woord. Ook tijdens oefeningen uit het werkblok zullen we zo veel mogelijk de woorden laten verklanken.

Letterkennis: Eerst passief laten oefenen, (begin)klank aanwijzen op letterkaart. Ten tweede oefeningen richten op het benoemen van letters. Ten derde pas de klank laten horen en door de leerling laten opschrijven; een fonemendictee of klankdictee gebruiken. Ook hier worden zo veel mogelijk de leerstijlen ingezet. Leerlingen onthouden letters op verschillende manieren, door zien, horen, voelen of gebaren.

Leesvaardigheid en spelling: Onze stelling is: eerst goed, dan snel. Sommige leerlingen hebben moeite om de stap te maken van spellend lezen naar directe woordherkenning. Kinderen zullen instructie ontvangen gericht op delen van woorden, morfemen bijv. eer-lijk. We zullen gaan inzetten op herhaald lezen om de voortgang in snelheid te laten ervaren en inzichtelijk te maken voor onze leerlingen. Leerlingen zullen zoveel mogelijk hardop lezen (ook tijdens 'stillezen'). Er zal geoefend worden met wisselrijtjes. Leerkracht en leerling zullen samen teksten lezen, zingend lezen zal worden gestimuleerd. In januari/ februari worden de CITO-toetsen M3 afgenomen. De resultaten geven aanleiding tot een nieuwe indeling van de zorggroepen binnen het onderwijs in groep 3.

Interventieperiode 2 groep 3 feb-juni: Leerlingen van wie de resultaten nu reden tot zorg geven hebben intensivering van het leesonderwijs nodig. Zij krijgen een plaats in de zorggroep. De leertijd moet worden uitgebreid met 1 uur per week. Onze richtlijn is 3x per week 20 minuten extra leestijd. Dit wordt individueel of in een klein groepje aangeboden. Leerlingen die naast lezen ook moeite hebben met spelling zijn gebaad bij een interventie gericht op de combinatie van lezen en schrijven.

Eind groep 3 worden opnieuw CITO-toetsen afgenomen om de resultaten van het onderwijs te meten. In groep 4 worden de resultaten gebruikt om de kinderen in de juiste groep in te delen.

Bouw!

Het doel van Bouw! is om leesproblemen voor leerlingen met een ernstig vermoeden van dyslexie te voorkomen. Het programma loopt vanaf januari in groep 2 en loopt door tot in groep 4. Het is een intensief programma dat 1 op 1 begeleiding vraagt, vanuit school en vanuit thuis. Voor deelname

voldoen kinderen aan een aantal criteria die hiervoor besproken zijn (pag. 3). In groep 3 blijft het leesniveau en de leesvaardigheid achter ten opzichte van leeftijdsgenoten. Resultaten op de citotoetsen spelling en DMT worden ook meegenomen in de afweging tot inzet van het interventieprogramma Bouw! In de regel starten we met het programma al in de kleutergroep.

Let op: om mogelijk een verklaring tot dyslexie in de toekomst te kunnen onderzoeken moet er van leerlingen die extra begeleiding krijgen op het gebied van taalontwikkeling een groepsplan met evaluatie aanwezig zijn. Hierop is te zien tot welke speciale didactische en/of pedagogische aanpassingen werd besloten en op grond waarvan. De geboden hulp moet hiernaast beschreven worden in: wie, wat en resultaat.

Groep 4

De startsituatie wordt vastgesteld naar aanleiding van resultaten eind groep 3. In oktober wordt de screening dyslexie afgenomen met die kinderen waarbij de lees- en spellingprestaties niet voldoende zijn. De resultaten van deze screening worden meegenomen tijdens de evaluatie om de groepen opnieuw in te delen en extra interventies te plegen.

Interventieperiode 1 groep 4 okt-feb Deze interventie is gericht op het aanleren van de automatisering op woordniveau.

Letterkennis: start groep 4 meestal hardnekkige verwisselingen van bijv. b/d, ie/ei, eu/ui. Ook kan er moeite zijn met vlot benoemen of schrijven van letters. Zoek naar effectieve aanpak per leerling, gebaar/tast/plaatje. Samen geheugensteuntjes bedenken werkt ook goed. We leren de letters liefst aan in een woord, betekenisvolle context. Besteed daarom aandacht aan de letters in woorden bij het oefenen. Als de letters goed worden benoemd kan een tempoverhoging plaats vinden.

Werkvormen: Leerstijlmiddelen om zowel visueel, auditief, kinesthetisch en tactiel te oefenen, flitsoefeningen, probleemletters laten markeren in woorden/teksten, woorden verzinnen met probleemletter

Leesvaardigheid: Problemen worden gekenmerkt door: traag/fout lezen van (losse) woorden en/of het niet vlot/vloeiend lezen van teksten. Hoofdregel is: *eerst goed, dan snel*.

- Zoek naar het leestempo dat de leerling nog net aankan. Stimuleer sneller lezen door met bijv. een zandloper/stopwatch zo ver mogelijk te komen zonder het accuraat lezen uit het oog te verliezen. Wanneer kinderen gaan jagen en fouten maken is het van belang de kinderen de punten en komma's te laten arceren. De opdracht is dan bij elke punt of komma te rusten en even vooruit te kijken. Voordat een tekst gelezen wordt moeilijke letters/lettercombinaties of woorden met een markeerstift laten arceren, of dit samen doen. Zo krijgt de leerling inzicht in zijn moeilijkheden bij het lezen. De *leerling* moet weten waarom bepaalde delen gearceerd zijn.

- Geeft specifieke instructie op woordstructuur; woordherkenning verloopt sneller als er niet letter voor letter wordt gedecodeerd maar als er wordt gelezen in betekenisvolle eenheden, eer-lijk.

- laat herhaald lezen. Kinderen zien vooruitgang in snelheid wanneer dezelfde tekst meerdere malen gelezen wordt. Ook het laten lezen van een vergelijkbare tekst, in lengte en moeilijkheidsgraad, is effectief.

- laat geoefende losse woorden ook lezen in een tekst om ze niet alleen los maar ook in samenhang met andere woorden vlot te leren lezen.

Werkvormen:

- hardop lezen, geef direct feedback op leesfouten. Ook duo-lezen kan worden ingezet, dit kan de motivatie op peil houden en is effectief. Stillezen op bepaalde momenten kan worden ingezet om de motivatie te verbeteren.
- Wisselrijtjes of rijtjes via gynzy (samen)lezen
- Flitsoefeningen doen, op computer of in tweetallen
- Samen lezen met de leerkracht
- Zingend lezen

Spelling: Kinderen die moeite hebben met accuraat of vlot schrijven. Zij onthouden of spellen patronen of letteropeenvolgingen niet juist. Spellingregels worden niet onthouden of niet goed toegepast. Werkvormen:

- Laat kinderen uitleggen waarom ze woorden schrijven op de manier die ze doen. Praat over de spelling.
- Hak en plak met kinderen, bekijk ook wat er overblijft als er een klank wordt weggelaten, l-aa-n zonder l=? Of voeg een klank toe, s met lap=?
- Tijdens de instructie bij het schrijven de klanken hardop uitspreken. Als de leerling het woord heeft geschreven, laat het dan hardop lezen.
- Gebruik verhalen au-ou en ei-ij als hulpbron.

Interventieperiode 2 groep 4 feb-juni Deze interventie is gericht op het aanleren van de automatisering op woordniveau. Voortzetting van zorg uit de vorige periode, evt. intensivering van hulpprogramma.

Leerlingen op zorgniveau 3 hebben behoefte aan voorgaande plus drie maal per week 20 minuten extra aanvullend aanbod. Bijvoorbeeld met gebruikmaking van toneelleesboekjes en /of RALFi lezen.

Bouw!

Het doel van Bouw! is om leesproblemen voor leerlingen met een ernstig vermoeden van dyslexie te voorkomen. Het programma loopt vanaf januari in groep 2 en loopt door tot in groep 4. Leerlingen starten niet meer met het programma in groep 4. In de regel beginnen leerlingen met het programma halverwege groep 2, eventueel bij de start van groep 3. Kinderen die gebruik maken van het programma sluiten het af ongeveer halverwege groep 4.

Let op: om mogelijk een verklaring tot dyslexie in de toekomst te kunnen onderzoeken moet er van leerlingen die extra begeleiding krijgen op het gebied van taalontwikkeling een groepsplan met evaluatie aanwezig zijn. Hierop is te zien tot welke speciale didactische en/of pedagogische aanpassingen werd besloten en op grond waarvan. De geboden hulp moet hiernaast worden beschreven in: wie, wat en resultaat.

In de midden- en bovenbouw kan blijken dat een leerling ondanks intensivering van het lees- en/of spellingonderwijs niet of nauwelijks vooruitgaat. Bij deze leerlingen is er mogelijk sprake van dyslexie. Bij een deel van deze kinderen is er wellicht al de diagnose dyslexie al gesteld. Deze leerlingen krijgen een individueel handelingsplan dyslexie waarin compenserende (gevolgen van dyslexie minimaliseren voor de leerling) en dispenserende (onthefing bep. opdrachten) maatregelen worden beschreven. Dit naast de extra ondersteuning die hierna beschreven wordt.

Groep 5, 6, 7 en 8

De startsituatie wordt vastgesteld naar aanleiding van resultaten eind groep 4. Per oktober wordt de screening dyslexie afgenomen met die kinderen waarbij de lees- en spellingprestaties niet voldoende zijn. De resultaten van deze screening worden meegenomen tijdens de evaluatie om de zorggroepen opnieuw in te delen en extra interventies te plegen.

Interventieperiode 1 groep 5 okt.-feb. Deze interventies zijn vooral gericht op leesvaardigheid of spellingvaardigheid.

Leesvaardigheid:

De meeste kinderen vallen uit op leestempo en hebben moeite met vloeiend lezen. Hiernaast kunnen problemen divers zijn, bijv. moeite met hardop lezen of het context loos woorden lezen. Er moet worden ingezet op het automatiseren en op het bevorderen van leesvloeiendheid. Voor het bevorderen van automatiseren is het van belang dat er in de eerste plaats aandacht is voor correct lezen, daarna voor tempo-verhoging; eerst goed-dan snel. Het inzichtelijk maken van de woordstructuur geeft inzicht in de opbouw van woorden en teksten; niet letter voor letter lezen maar gaan leren lezen in klankgroepen. Hier is specifieke instructie op nodig voor zwakke lezers. De geoefende woorden moeten ook teksten geoefend worden om het goed en vlot herkennen van woorden ook teksten aan te leren. Leesvloeiendheid bevorderen door herhaald lezen van teksten met aandacht voor leesbegrip. Eerst een goed voorbeeld horen van de leerkracht is het meest effectief.

Werkvormen kunnen zijn: hardop lezen of stillezen, wisselrijtjes lezen bijvoorbeeld via Gynzy, flitsoefeningen doen, herhaald lezen, samen lezen en inzet ICT.

Spellingvaardigheid:

De meeste kinderen onthouden en spellen spellingpatronen of letteropvolgingen niet goed. Ook worden spellingregels niet onthouden of verkeerd toegepast. Leerlingen met dyslexie maken dezelfde fouten, vaak wel meer en hardnekkiger. Leerlingen met spellingsproblemen hebben het meeste baad bij expliciete instructie en herhaling. Het klanksysteem moet inzichtelijk worden gemaakt. De spellingregels moeten inzichtelijk worden gemaakt. Laat woorden voor tijdens en na het spelling uitspreken. Bij leenwoorden blijkt het effectief om deze woorden uit te laten spreken zoals ze worden geschreven. Bij weetwoorden zijn zwakke spellers gebaad bij oefenvormen die de juiste spellingswijze inslijpen. Laat het hele woord opschrijven, niet alleen de spellingmoeilijkheid in kwestie. Instructie zal ook gericht moeten zijn op het vergroten van spellingbewustzijn en op het toepassen van zelfcorrectie. Laat de leerling uitleggen waarom het woord zo geschreven is. Praat over wat de leerling al weet en breid zo inzicht uit en corrigeer denkfouten. Houd vast aan spellingsafspraken binnen de school, ook met externe behandelaar.

Werkvormen kunnen zijn: inzet van spellingverhalen voor weetwoorden, dictee evt. visueel dictee, uit laten spreken wat er staat (ook bij leenwoorden fau-te-uil), spreken en schrijven, inzet ICT, aanleren van zelfcorrectie (fasen van spelling), gebruiken van spellingkaart (trap) of strategiekaart.

Interventieperiode 2 groep 5 mrt.-juni Deze interventies zijn vooral gericht op leesvaardigheid of spellingvaardigheid. Zie bovenstaande. We kijken naar de individuele onderwijsbehoeften van leerlingen.

Leerlingen op zorgniveau 3 hebben behoefte aan voorgaande plus drie maal per week 20 minuten extra aanvullend aanbod. Bijvoorbeeld door inzet van toneelleesboekjes en/of RALFi lezen.

Let op: om mogelijk een verklaring tot dyslexie in de toekomst te kunnen onderzoeken moet er van leerlingen die extra begeleiding krijgen op het gebied van taalontwikkeling een groepsplan met evaluatie aanwezig zijn. Hierop is te zien tot welke speciale didactische en/of pedagogische aanpassingen werd besloten en op grond waarvan. De geboden hulp moet hiernaast worden beschreven in: wie, wat en resultaat.

Afspraken mbt beoordeling en huiswerk voor kinderen met dyslexie

Leerlingen worden, voornamelijk, onderzocht op dyslexie in groep 5, of later. Wanneer er is vastgesteld dat er sprake is van dyslexie krijgt de leerling een individueel handelingsplan op school. In de rapportage die gemaakt is nav het onderzoek staan de factoren beschreven die dit specifieke kind kunnen helpen om beter of makkelijker om te gaan met dyslexie. De rapportage, observatie van de leerkracht, een gesprek met de leerling en een gesprek met ouders leveren ons de onderwijsbehoeften op van dit kind.

Standaard afspraken die besproken moeten worden zijn:

Mbt tot leren:

- Omgaan met het woordpakket, standaard mag een leerling met dyslexie alleen de dicteewoorden leren en niet het hele pakket.
- Omgaan met de hoeveelheid leerwerk van topografie, standaard is alleen de belangrijkste steden, rivieren en zeeën of die die ook op de toets gevraagd zullen worden.

Mbt tot beoordelen:

- Omgaan met de beoordeling van spelling in het signaaldictee. Standaard is het aanstippen van fouten en de kans geven tot verbetering. Er wordt geen beoordeling gegeven.
- Omgaan met de beoordeling van spelling in het controledictee. Standaard is 1 fout een punt zoals dit voor alle leerlingen geldt. Deze leerling heeft al compensatie in hoeveelheid gekregen.
- Omgaan met beoordeling van spelling in overig schrijfwerk. Standaard is dit niet mee te tellen.

Mbt tot compensatie:

- Extra tijd bij opdrachten waarbij veel gelezen moet worden.
- De taak verkorten.
- Hulp van een maatje krijgen bij het lezen van opdrachten.
- Gebruik mogen maken van hulpmiddelen dyslexie zoals een laptop, voorleessoftware, ...
- Gebruik laten maken van tafelkaart en/of rekenmachine
- Extra tijd geven bij het maken van toetsen
- Rekentoetsen voorlezen als er veel leeswerk in voorkomt
- Gebruik mogen maken van digitale toetsen van Cito.

Mbt tot dispensatie:

- De leerling minder verwerkingsstof geven, bij spelling, taal en/of rekenen.
- Omgaan met toetsen. Standaard is minder stof bij methodetoetsen (niet bij Cito toetsen). Met gebruik van hulpmiddelen zoals voorlezen of computergebruik.

Wanneer er sprake is van ernstige enkelvoudige dyslexie heeft de leerling, vanuit de gemeente, recht op individuele begeleiding mbt de dyslexie. Zie voor de vergoedingsregeling pagina 14. Wanneer er sprake is van vergoede behandeling mag deze onder schooltijd plaatsvinden. Liever echter buiten schooltijd in verband met het missen van lesaanbod tijdens de behandeling.

Individueel plan – dyslexie

Naam van de leerling :

Datum handelingsplan:

<u>Beginsituatie</u>	<u>Doel</u>	<u>Inhoud</u>
<p>.....</p> <p>..heeft dyslexie. Zie voor een beschrijving het onderzoeksverslag.</p> <p>.....</p> <p>heeft bij het leren de volgende belemmeringen:</p> <p>0 laag leestempo</p> <p>0 onnauwkeurig lezen</p> <p>0 een zwakke spelling</p> <p>0 een laag werktempo, ook bij andere vakken dan lezen en spelling</p> <p>0 automatiseringsproblemen bij rekenen</p> <p>0 Overige aandachtspunten:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>zo optimaal mogelijk te laten functioneren met zijn/haar dyslexie. Dit willen we bereiken door rekening te houden met de belemmeringen die door de dyslexie veroorzaakt worden en hem/haar op de nodige gebieden compensatie en/of dispensatie te verlenen.</p>	<p>LEZEN:</p> <p>0 leesinstructie op eigen niveau binnen de groep</p> <p>0 uitbreiding van de leestijd</p> <p>0 extra tijd bij opdrachten waarbij veel gelezen moet worden</p> <p>0 taak verkorten</p> <p>0 hulp van een maatje bij het lezen van opdrachten</p> <p>0 gebruik maken van hulpmiddelen dyslexie</p> <p>0 waardering op eigen niveau</p> <p>0 waardering op groepsniveau</p> <p>SPELLING:</p> <p>0 verlengde instructie binnen de groep</p> <p>0 verlengde instructie buiten de groep</p> <p>0 minder verwerkingsstof bij taal en schrijfp opdrachten</p> <p>0 indien mogelijk minder stof bij methodetoetsen (niet bij Cito toetsen)</p> <p>0 in spontane spellingsproducten wordt spelling niet beoordeeld</p> <p>0 waardering op eigen niveau</p> <p>0 waardering op groepsniveau</p> <p>0 leren werken met spellingcontrole (computer)</p> <p>0 gebruik maken van compenserende middelen zoals:</p> <p>.....</p> <p>REKENEN:</p> <p>0 minder verwerkingsstof geven</p> <p>0 gebruik laten maken van tafelkaart en/of rekenmachine</p> <p>0 extra tijd geven bij het maken van toetsen</p> <p>0 rekentoetsen voorlezen als er veel leeswerk in voorkomt zoals bij de Cito reken/wiskundetoets</p> <p>ANDERE VAKKEN:</p> <p>0 vaker mondeling overhoren</p> <p>0 los gaan schrijven</p>

Leesonderwijs en dyslexie op de Prinses Beatrixschool

Taalleesbeleid en zorgstructuur	Planmatige aanpak	Effectief leesonderwijs (niveau 1, basisgroep)
		Extra ondersteuning in de groep (niveau 2, zorggroep)
		Specifieke interventies (niveau 3, zorggroep)
		Verwijzing naar de gezondheidszorg (niveau 4, zorggroep)

Het eerste niveau: Effectief leesonderwijs

- **Effectief leesonderwijs op de Prinses Beatrixschool**

We stellen duidelijke, hoge en toetsbare doelen; we besteden voldoende tijd aan lezen, de inspectie geeft aan dat de tijd voor taal en lezen ongeveer 8 uur per week moet bedragen. We geven extra leestijd voor risicolezers, waarbij we streven naar 1 uur extra per week. We werken met goede leesmethode, de leeslijn. We maken gebruik van effectieve en gedifferentieerde instructie, we signaleren en reageren zo vroeg mogelijk, we monitoren de leesontwikkeling, op het niveau van de groepen en ook op schoolniveau. We hebben aandacht voor leesmotivatie. Onze school heeft een moderne en goed gevulde bibliotheek, jaarlijks schaffen wij voor ruim 1000,00 euro nieuwe boeken aan. Er is een doorgaande lijn voor lezen en het leesonderwijs heeft prioriteit binnen het schoolbeleid.

De start van het leren lezen vindt plaats in groep 1-2. Hier geven wij structureel en planmatig aandacht aan mondelinge taal, woordenschat en beginnende geletterdheid. Vanaf groep 3 start het aanvankelijk leesonderwijs en vanaf groep 4 het voortgezet leesonderwijs. De Protocollen Leesproblemen en Dyslexie geven streefdoelen per leerjaar aan waar wij ons als school aan houden. Risicolezers worden zoveel mogelijk bij de groep gehouden door te kiezen voor convergente differentiatie: zij krijgen per week meer instructietijd en leestijd om de minimumdoelen te halen die gelden voor alle leerlingen uit de groep. De leerkracht hanteert het instructiemodel. In dit model krijgen risicoleerlingen extra instructie en begeleide oefening van de leerkracht en is er sprake van pre- en re-teaching. Belangrijke didactische uitgangspunten zijn: leerlingen zijn zo veel mogelijk aan het lezen; herhaling; oefenen op woord-, zins- en tekstniveau. De school zal de kinderen van wie het vermoeden bestaat dat zij leesproblemen (dyslexie) hebben, signaleren aan de hand van meet- en interventiemomenten zoals beschreven in het Protocollen Leesproblemen en Dyslexie, onder andere door het screeningsinstrument beginnende geletterdheid en dyslexie van Cito.

- **Leesprestaties verbeteren, hoe doen we dat?**

Wij besteden veel aandacht aan automatisering van het lezen. We schakelen alle zintuigen in om, in groep 1,2 en 3, letters in te prenten: we laten letters tekenen in het zand, letters kleien, letters voelen van schuurpapier, letters hinkelen, springen, plakken, knippen etc. We doen ons best om te zorgen voor plezier in lezen, voor de kinderen en onszelf. Er wordt gezorgd voor visuele ondersteuning en andere manieren van informatie overbrengen dan alleen via taal. In groep 3 wordt er veel gebruik gemaakt van een programma's als Gynzy om het leestempo te trainen.

Het tweede niveau: Hoe bieden wij extra ondersteuning in de groep

Leerkrachten geven tijdens de leeslessen naast de reguliere instructie extra instructie en begeleiding aan kinderen die dit nodig hebben. Naast de leeslessen worden extra oefenmomenten georganiseerd en wordt er meer leestijd aangeboden. Vanaf de start in groep 3 is het van belang om dagelijks extra instructie aan zwakke lezers te geven. In het groepsplan geeft de leerkracht aan wat in de komende periode de doelen zijn en het onderwijsaanbod is voor respectievelijk de hele groep, subgroepen en/of individuele leerlingen. De indeling van de groepen, en dus de zorg waarvoor een leerling in aanmerking komt, wordt bepaald naar aanleiding van toetsgegevens uit het Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor de groepen 1 t/m 8. Hieronder vallen Citotoetsen, methodegebonden toetsen en het screeningsinstrument leesproblemen en dyslexie/beginnende geletterdheid.

- **Wanneer betreft de school ouders erbij als het lezen minder vlot verloopt?**

Wanneer de resultaten van het screeningsinstrument beginnende geletterdheid in groep 2 bekend zijn is het eerste moment daar om op basis van toetsgegevens met ouders in gesprek te gaan. De kinderen met lage scores zullen in de zorggroep de voorschotbenadering aangeboden krijgen. Kinderen wordt dan bewust een aantal lettertekens aangeleerd om met een voorsprong aan groep 3 te kunnen beginnen. Wanneer er rond de herfstvakantie, na de herfstsignalering en de afname van het screeningsinstrument in groep 3, sprake is van stagnatie, bespreken wij dit met ouders om na te gaan hoe er, zowel op school als thuis, extra aandacht kan zijn voor de leesontwikkeling.

In alle groepen wordt het screeningsinstrument dyslexie afgenomen in de periode okt.-nov. Dit wordt vanaf groep 4 alleen gedaan met leerlingen waarover op school zorg is omtrent het lezen en/of spellen. De resultaten zullen met de ouders besproken worden.

Na afname wordt besloten welke interventies op schoolniveau, in de klas, nodig zijn. Mogelijkheden zijn:

- Uitbreiding van instructietijd door de leerkracht
- Uitbreiding van leestijd in de klas (min. 1 uur per week)
- Extra aandacht voor accuratesse, vloeiend lezen en leessnelheid
- Extra oefenen op (letter-), woord-, zins- en tekstniveau

Ook wordt er bekeken of het nodig is externen in te schakelen om te onderzoeken of een leerling bijvoorbeeld dyslexie heeft. Zie hiervoor niveau 3 en 4.

Het derde niveau: Specifieke interventies door (individuele) remediering en in klas

- **Intensieve begeleiding op de Prinses Beatrixschool.**

Op onze school kunnen wij leerlingen helpen met verschillende interventie programma's. Deze programma's worden door de remedial teacher of leerkrachtondersteuner met de kinderen gedaan.:

1. RALFI lezen (Repeated, Assisted, Level, Feedback en Instruction) is een intensief vervangend programma voor zeer zwakke lezers in groep 4 t/m 8. Het verbetert de vloeiendheid van het lezen en daarmee het leesniveau. RALFI kan worden gebruikt vanaf AVI-1 instructieniveau.
2. Spellingbegeleiding door extra leerkracht/ondersteuner. De spellingregels van de school worden individueel of in een kleine groep (3 a 4 leerlingen) herhaald aangeboden en geoefend.

Hoe stellen we vast dat de interventies in de klas onvoldoende effect hebben gehad en er dus sprake is van een achterstand? We bekijken minimaal drie achtereenvolgende meetmomenten (van CITO), bijvoorbeeld januari groep 4, juni groep 4 en januari groep 5. Wanneer deze alle drie onvoldoende zijn betekent dit dat een leerling nauwelijks of geen vooruitgang boekt op genormeerde toetsen terwijl hij of zij intensieve begeleiding heeft gekregen, gedurende ten minste een halfjaar. Intensieve begeleiding houdt in: drie keer per week 20 minuten extra begeleiding volgens een planmatige, effectief gebleken aanpak, zowel in als buiten de klas. Nu wordt de stap naar niveau 4 gemaakt.

Het vierde niveau: Verwijzing naar zorginstanties/gezondheidszorg

- **Wanneer en hoe verwijzen wij een leerling door naar de gezondheidszorg?**

Wanneer een leerling onvoldoende geprofiteerd heeft van de specifieke interventies, vindt verwijzing plaats. Een leerling wordt naar de gezondheidszorg doorverwezen als uit de toetsgegevens van minimaal drie achtereenvolgende meetmomenten blijkt dat de leerling:

- landelijk gezien tot de zwakste 5-10 (V/V- score) procent lezers behoort;
- landelijk gezien tot de zwakste 5-10 procent spellers (V/V- score) behoort;

De school zal op dit moment actie ondernemen en met de ouders in overleg gaan om een onderzoek te kunnen opstarten. Bij overeenstemming vragen ouders het onderzoek aan. Een onderzoek naar dyslexie vindt in de regels plaats in groep 5. Bij overduidelijke tekenen kan dit soms in groep 4 al plaatsvinden. Leerlingen die voldoen aan de regeling voor vergoeding (zie hieronder) zullen het onderzoek, en de behandeling die nodig zijn, vergoed krijgen vanuit de gemeente. Wanneer de leerling niet aan de criteria voldoet en wanneer de school de initiatiefnemer is van het aan te vragen onderzoek zal de school vanuit het ondersteuningsbudget middelen vrij maken. In de regel delen school en ouders in dat geval de kosten van het onderzoek. De keus voor onvergoede behandeling ligt bij de ouders. Hiervoor dragen wij als school de kosten niet.

- **Wie kan aantonen dat een kind dyslectisch is en wanneer volgt er behandeling voor dyslexie?**

In de regio Zuid-Kennemerland zijn vele gekwalificeerde specialisten actief. Ouders kiezen in principe zelf door welke instantie zij het onderzoek willen laten uitvoeren. Op onze school hebben wij onder andere contact met het dyslexie collectief (www.dyslexiecollectief.nl). Het collectief is een overkoepelende organisatie waarin vele specialisten vertegenwoordigd zijn rondom dyslexie. Het collectief heeft ook zicht op eventuele wachtlijsten. De gekwalificeerde diagnosticus waar ouders hun kind aanmelden, beoordeelt op basis van het leerlingdossier van de school of het vermoeden van dyslexie voldoende onderbouwd is.

Het leerlingdossier bestaat uit de groepsplannen van de school waaruit blijkt welk lesaanbod en welke interventies zijn gepleegd voor de leerling. Ook een overzicht van de resultaten op de citotoetsen maakt deel uit van het dossier. Wanneer het complete dossier is aangemeld, bepaalt de onderzoeker op basis van het leerlingdossier en diagnostisch onderzoek, of er daadwerkelijk sprake is van dyslexie.

Wanneer een leerling voor *vergoede* dyslexiezorg in aanmerking komt wil dit zeggen dat er vanuit de gemeente onderzoek en begeleiding van uw kind kan worden bekostigt. Deze zorg mag, in overleg met de school, onder schooltijd plaatsvinden door een erkend dyslexiespecialist.

Criteria voor vergoede dyslexiezorg:

1. Er is sprake van ernstige lees- en spellingsproblemen.
2. Er is sprake van didactische resistentie.

Er is sprake van ernstige lees- en spellingproblemen als op drie achtereenvolgende meetmomenten van cito een V- (min) score wordt behaald. Of er is sprake van ernstige lees- en spellingproblemen als op drie achtereenvolgende meetmomenten een V score (laagste 16%) wordt behaald op leesvaardigheidstoetsen, zoals de Drie Minuten Toets van Cito én een V- (min) score (laagste 10%) op spellingvaardigheidstoetsen, zoals Cito-Spelling.

Om in aanmerking te komen voor de vergoedingsregeling moet dus sprake zijn van ernstige leesproblemen al dan niet in combinatie met ernstige spellingsproblemen. Alléén spellingsproblemen zijn onvoldoende om in aanmerking te komen voor de vergoede dyslexiezorg. De uitgebreide vergoedingsregeling is na te lezen op de website van het dyslexiecollectief, www.dyslexiecollectief.nl